

แบบประเมินการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นเครื่องมือสำรวจและเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อให้ อสม. สามารถสำรวจและประเมินสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบสำหรับการวางแผนพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน
2. เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ช่วยในการค้นหาและจัดการเหตุรำคาญในชุมชน รวมถึงการส่งเสริมการควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพในชุมชน และการสนับสนุนการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยตามหลักสุขาภิบาล
3. เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะของ อสม. ในการประเมินสถานการณ์อนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน ส่งเสริมบทบาทของ อสม. ในฐานะผู้นำด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน
4. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับการแก้ไข และกำหนดแนวทางการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

แบบประเมินการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับชุมชน

ข้อ	รายการตรวจประเมิน	ผลการประเมิน		หมายเหตุ
		ใช่	ไม่ใช่	
การบริหารจัดการ				
1	มีคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อการจัดการสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับชุมชน/ระดับตำบล และกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน			
2	มีแกนนำชุมชน/อสม. ที่รับผิดชอบการดำเนินงานอนามัยสิ่งแวดล้อม			
3	แกนนำชุมชน/อสม. ได้รับการอบรมและพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม			
4	มีแหล่งงบประมาณหรือกองทุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่			
5	มีการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของชุมชน			
6	มีช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายและเหมาะสม			
7	มีการประชุม/อบรมให้ความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน			

ข้อ	รายการตรวจประเมิน	ผลการประเมิน		หมายเหตุ
		ใช่	ไม่ใช่	
8	มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในชุมชน			
9	มีแผนงาน/โครงการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม			
การสุขาภิบาลอาหารและน้ำ				
10	อบรมให้ความรู้/ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสุขาภิบาลอาหารและน้ำ สุขวิทยาส่วนบุคคล สุขลักษณะของผู้ประกอบการ มาตรฐานสุขาภิบาลอาหารสำหรับสถานประกอบการ			
11	ดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการเฝ้าระวังด้านสุขาภิบาลอาหารและน้ำ เช่น การตรวจการปนเปื้อนในอาหาร การตรวจคลอรีนอิสระคงเหลือในน้ำบริโภค การตรวจสอบตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ การตรวจสอบระบบประปาหมู่บ้าน			
12	เฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคที่เกิดจากอาหารและน้ำเป็นสื่อ			
13	เฝ้าระวังปัญหาขยะและน้ำเสียในตลาดสด			
การจัดการขยะ				
14	มีการอบรมให้ความรู้/ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การทำปุ๋ยจากขยะอินทรีย์			
15	มีกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น Big Cleaning Day เก็บขยะในสถานที่ท่องเที่ยว สวนสาธารณะ ทำความสะอาดคูคลอง			
16	สร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการหรือภาคเอกชนในการลดการเกิดขยะ เช่น งดการแจกถุงพลาสติกในการบรรจุสิ่งของ			
17	มีการคัดแยกขยะที่ต้นทาง โดยแบ่งเป็นขยะทั่วไป ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย			
18	มีการจัดการขยะอย่างเหมาะสม ตามหลัก 3R (Reduce : ลดการใช้ Reuse : นำกลับ มาใช้ซ้ำ Recycle : นำกลับมาใช้ใหม่)			
19	มีการกำจัดขยะอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น การฝังกลบ การเผาในเตาเผาที่ได้มาตรฐาน การรีไซเคิล			
20	มีการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น หมักทำปุ๋ย นำไปเลี้ยงสัตว์ จัดตั้งธนาคารขยะ ทำสิ่งประดิษฐ์จากขยะ			
21	ถังขยะในสถานที่สาธารณะ สะอาด อยู่ในสภาพดี มีฝาปิด ไม่รั่วซึม ไม่แตกร้าว มีจำนวนเพียงพอต่อการรองรับขยะ			
22	มีจุดรวบรวมขยะอันตรายในชุมชน			

ข้อ	รายการตรวจประเมิน	ผลการประเมิน		หมายเหตุ
		ใช่	ไม่ใช่	
23	มีที่พักรวมขยะที่มีดชีวิต ป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรค ดูแลให้สะอาดอยู่เสมอ และมีการรวบรวมน้ำเสียที่เกิดขึ้นลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสียหรือรางระบายน้ำ			
24	เผื่อระงับการลักลอบทิ้งขยะในชุมชน เช่น ข้างถนน ริมแม่น้ำ หากพบการลักลอบทิ้ง อสม. ต้องรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ			
การควบคุมสัตว์และแมลงพาหะนำโรค				
25	อบรมให้ความรู้/ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การรักษาความสะอาดของบ้านเรือน			
26	จัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันโรคจากสัตว์และแมลงพาหะนำโรค/ประชาสัมพันธ์ในชุมชน			
27	ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกันทำลายแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงพาหะนำโรค			
28	ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข และภาคเอกชนในพื้นที่ดำเนินการควบคุมสัตว์และแมลงพาหะนำโรค เช่น การพ่นยาฆ่ายุง			
29	เผื่อระงับและรายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคที่เกิดจากสัตว์และแมลงพาหะนำโรคในชุมชน โดย อสม. มีหน้าที่สำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย และรายงานสถานการณ์ลูกน้ำยุงลายที่พบในชุมชนผ่านแอปพลิเคชัน Smart อสม.			
การจัดการสิ่งแวดล้อมและสิ่งปฏิกูล				
30	อบรมให้ความรู้/ให้คำแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้งานส้วมอย่างถูกสุขลักษณะ และการล้างมือ			
31	สร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการหรือภาคเอกชนในการดูแลสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ			
32	หมั่นตรวจสอบห้องส้วมสาธารณะในชุมชน หากพบว่ามีการจัดการที่ไม่ถูกสุขลักษณะตามมาตรฐาน HAS เช่น ห้องส้วมไม่สะอาด ท่อระบายสิ่งปฏิกูล/ถังเก็บกักแตกหรือชำรุด อสม. ต้องรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไข			
33	เผื่อระงับการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลในที่สาธารณะ หากพบการลักลอบทิ้ง อสม.ต้องรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ			
34	สำรวจและรายงานแหล่งน้ำเสียในชุมชน รวมทั้งดูแลระบบระบายน้ำเสียของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ			

ข้อ	รายการตรวจประเมิน	ผลการประเมิน		หมายเหตุ
		ใช่	ไม่ใช่	
การจัดการเหตุรำคาญและกิจกรรม				
35	ให้ความรู้/ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเหตุรำคาญ และกิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพแก่ประชาชน เช่น การร้องเรียนกรณีเกิดเหตุรำคาญ หน้าที่ของผู้ประกอบกิจการ ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข			
36	เฝ้าระวังการเกิดเหตุรำคาญในชุมชน เช่น เสียงดัง กลิ่นเหม็น ฝุ่นละออง น้ำเสีย			
37	รับเรื่องราวร้องเรียนจากประชาชน และประสานงานไปยัง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เข้าดำเนินการตรวจสอบ และแก้ไขปัญหา			
38	ให้ความร่วมมือกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการ ร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง			
39	แจ้งผลการตรวจสอบและแนวทางแก้ไขปัญหาให้ประชาชน ทราบ			
40	กรณีราชการส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ สามารถร้องเรียนไปยังหน่วยงานระดับสูงขึ้นไป เช่น ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ศูนย์อนามัย กรมอนามัย กรมโรงงาน อุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ			
41	ร่วมกับท้องถิ่นในการขับเคลื่อนให้สถานประกอบกิจการ ในพื้นที่ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย			
การประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม				
42	ให้ความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม เช่น ฝุ่น PM2.5 ความร้อน ฯลฯ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี/ แอปพลิเคชันเพื่อการเฝ้าระวังสุขภาพ			
43	ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านอนามัย สิ่งแวดล้อมของชุมชน จัดทำแผนที่เสี่ยงด้านอนามัย สิ่งแวดล้อม จัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อนำไปจัดทำ แผนงาน/โครงการ และดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมตามบริบทของชุมชน			
44	มีแผนงาน/โครงการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านอนามัย สิ่งแวดล้อม			
45	มีการสื่อสารความเสี่ยง/สื่อสารเตือนภัยด้านอนามัย สิ่งแวดล้อมให้ประชาชนทราบ			
46	มีการเฝ้าระวังปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน อย่างต่อเนื่อง			

ข้อ	รายการตรวจประเมิน	ผลการประเมิน		หมายเหตุ
		ใช่	ไม่ใช่	
การจัดการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในภาวะฉุกเฉินและสาธารณสุข				
47	สื่อสาร เตือนภัยและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภาวะฉุกเฉินและสาธารณสุข รวมถึงการดูแลสุขภาพ การปฏิบัติตนเพื่อลดความเสี่ยงต่อสุขภาพ			
48	ให้คำแนะนำในการเตรียมความพร้อมรับมือภาวะฉุกเฉินและสาธิตให้ความรู้การวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลจัดการสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในชุมชน			
49	ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือประชาชนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณสุขและร่วมฝึกซ้อมแผนรับมือภัยพิบัติในชุมชน			
การรู้สิทธิหน้าที่ของประชาชนตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม				
50	อบรมให้ความรู้ ให้คำแนะนำ สื่อสารเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของประชาชนตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม			

หมายเหตุ

สิทธิของประชาชน สิทธิได้รับความรู้เกี่ยวกับสารบัญญัติด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ต้องควบคุมหรือกำกับดูแลตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เช่น

1. มีสิทธิร้องเรียนต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น กรณีที่ได้รับบาดเจ็บหรืออันตรายจากการกระทำของผู้ใดหรือสถานประกอบการใด ๆ สามารถแจ้งเรื่องราวร้องเรียนไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่เกิดเหตุขึ้น ซึ่งเจ้าพนักงานฯ มีหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบ หากพบว่าเป็นเหตุร้ายควรออกคำแนะนำ และออกคำสั่งระงับเหตุร้ายนั้น
2. มีสิทธิได้รับใบอนุญาต/หนังสือรับรองการแจ้ง กรณีที่ได้ยื่นคำขอใบอนุญาต/หนังสือรับรองการแจ้ง และปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน ข้อบัญญัติท้องถิ่น กฎกระทรวง ประกาศกระทรวงที่เกี่ยวข้องซึ่งออกตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่ออกใบอนุญาต/ออกหนังสือรับรองการแจ้ง
3. กรณีที่ยื่นขอใบอนุญาต มีสิทธิได้รับทราบผลภายใน 30 วัน หากเจ้าพนักงานจะขยายเวลาต้องแจ้งให้ผู้ขอทราบเป็นหนังสือ และขยายได้เพียง 15 วัน ไม่เกิน 2 ครั้ง และกรณีที่จะมีคำสั่งไม่อนุญาต เจ้าพนักงานต้องชี้แจงและระบุเหตุผลประกอบด้วย
4. กรณีที่แจ้งขอจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหาร มีสิทธิได้รับใบรับแจ้งจากเจ้าพนักงานทันทีที่ได้แจ้ง และจะได้หนังสือรับรองการแจ้งภายใน 7 วันนับแต่วันที่แจ้ง ทั้งนี้ ต้องมีเอกสารหลักฐานในการแจ้งถูกต้องตามข้อบัญญัติท้องถิ่นแล้ว
5. มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น (กรณีที่เห็นว่าคำสั่งนั้นไม่ตรงกับที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือไม่มีเหตุผลตามข้อเท็จจริง) โดยอุทธรณ์เป็นหนังสือไปยังคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ได้ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งนั้น (โดยส่งไปที่ประธานคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ (อธิบดีกรมอนามัย) กระทรวงสาธารณสุข เลขที่ 88/22 ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000)

หน้าที่ของประชาชน

1. ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และข้อบัญญัติท้องถิ่น เช่น การเก็บรวบรวม คัดแยกมูลฝอยให้ถูกสุขลักษณะ
2. กรณีประชาชนจะประกอบกิจการรับจ้างเก็บขนหรือกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย ตลาดสด กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ สถานที่จำหน่าย/สะสมอาหาร (ที่มีขนาดเกิน 200 ตร.ม.) ต้องขออนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นก่อนการประกอบกิจการ
3. กรณีประชาชนจะประกอบกิจการสถานที่จำหน่าย/สะสมอาหาร (ที่มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 200 ตร.ม.) ต้องแจ้งเจ้าพนักงานท้องถิ่นก่อนการจัดตั้ง
4. ต้องเสียค่าธรรมเนียมใบอนุญาต หนังสือรับรองการแจ้ง และการเก็บขนสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ตามอัตรา และระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติท้องถิ่น
5. เมื่อได้รับคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้นด้วย